

**Byla C-762/23**

**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį**

**Gavimo data:**

2023 m. gruodžio 12 d.

**Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:**

*Curtea de Apel București* (Rumunija)

**Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:**

2023 m. lapkričio 27 d.

**Apeliantai:**

QN

RL

VS

JT

AX

MR

**Kita apeliacinio proceso šalis:**

*Curtea de Apel București*

**įstojusi į bylą šalis:**

*Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*

**Pagrindinės bylos dalykas**

Apeliacinis skundas, kurį apeliantai (pareiškėjai) pateikė dėl 2023 m. gegužės 9 d. *Tribunalul București* (Bukarešto apygardos teismas) sprendimo civilinėje byloje, kuriuo buvo atmetas, kaip per ankstyvas, jų prašymas priteisti iš atsakovo *Curtea de Apel București* (toliau – Bukarešto apeliacinis teismas) kompensaciją, lygią

septynioms mėnesinėms pareiginėms algoms neatskaičiavus mokesčių, pagal *Legea Nr. 303 din 28 iunie 2004* (2004 m. birželio 28 d. Įstatymas Nr. 303) dėl teisėjų statuso 81 straipsnio 1 dalį, perskaičiuotą atsižvelgiant į infliacijos lygį nuo teisės atsiradimo dienos iki faktinio sumos išmokėjimo dienos, ir teisės aktuose numatytus delspinigius nuo mokėtinos sumos, skaičiuojamus nuo teisės į pensiją atsiradimo dienos, t. y. išėjimo į pensiją datos, iki faktinio išmokėjimo dienos.

### **Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas**

Remiantis SESV 267 straipsniu, prašoma išaiškinti ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, siejamą su ESS 2 straipsniu.

### **Prejudicinis klausimas**

Ar ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa (siejama su ESS 2 straipsniu) turi būti aiškinama taip, kad pagal teisėjų nepriklausomumo principą draudžiama panaikinti Rumunijos teisėjų, turinčių 20 metų nepertraukiamą teisėjo darbo stažą, teisę išėjus į pensiją arba nutraukus tarnybą dėl kitų priežasčių, nesusijusių su teisėjo darbu, gauti sumą, lygią septynioms mėnesinėms pareiginėms algoms neatskaičiavus mokesčių, jei prieš panaikinant šią teisę jos įgyvendinimas būtų nuolat ir ilgam laikui stabdomas dėl priežasčių, iš esmės susijusių su reikalavimais panaikinti perviršinį biudžeto deficitą (teisės aktų leidėjas aiškiai remiasi Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo nustatyta 3 % bendrojo vidaus produkto apatine riba)?

### **Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija**

ESS 2 straipsnis ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa

2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas 2006/928, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą

2018 m. vasario 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117

### **Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos ir nacionalinė jurisprudencija**

#### ***Nacionalinės teisės nuostatos***

*Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor* (Įstatymas Nr. 303/2004 dėl teisėjų ir prokurorų statuso)

74 straipsnis

„1. Teisėjai ir prokurorai turi teisę už atliekamą darbą gauti darbo užmokestį, nustatomą atsižvelgiant į teismo ar prokuratūros lygį, atliekamas funkcijas, darbo stažą teisėsaugos sistemoje ir kitus įstatymuose numatytus kriterijus.

2. Teisėjų ir prokurorų teisės į darbo užmokestį gali būti sumažintos arba jų įgyvendinimas sustabdytas tik šiame įstatyme numatytais atvejais. Teisėjų ir prokurorų darbo užmokesčiai nustatomi specialiu įstatymu. <...>“.

## 81 straipsnis

„1. Teisėjai ir prokurorai, kurių nepertraukiamas darbo stažas teisėsaugos sistemoje yra 20 metų, išėjimo į pensiją arba nušalinimo nuo pareigų dėl kitų nuo jų nepriklausančių priežasčių dieną gauna išmoką, lygią septynioms mėnesinėms pareiginėms algoms neatskaičius mokesčių, apmokestinamą pagal įstatymą.

2. 1 dalyje numatyta išmoka skiriama tik vieną kartą per teisėjo ar prokuroro karjerą ir įregistruojama pagal įstatymą.

<...>“

*Legea nr. 285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice* (Įstatymas Nr. 285/2010 dėl darbuotojų, kuriems darbo užmokestis mokamas iš valstybės lėšų, darbo užmokesčio 2011 m.)

Pagal 13 straipsnio 1 dalį 2011 m. netaikomos teisės aktų nuostatos dėl pagalbos teikimo arba, kai taikytina, su išėjimu į pensiją, išleidimu į atsargą, tarnybos nutraukimu arba išleidimu į poilsį susijusių išmokų skyrimo.

Vėliau šis sustabdymas buvo pratęstas iki 2023 m. toliau išvardytais teisės aktais: *Legea Nr. 283/2011 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului Nr. 80/2010 pentru completarea articolului 11 din Ordonanța de urgență a Guvernului Nr. 37/2008 privind reglementarea unor măsuri financiare în domeniul bugetar* (Įstatymas Nr. 283/2011, kuriuo patvirtinamas skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 80/2010, kuriuo papildomas skubaus Vyriausybės nutarimo Nr. 37/2008 dėl finansinių priemonių biudžeto srityje 11 straipsnis); *Ordonanța de urgență a guvernului Nr. 103/2013 privind salarizarea aișkilui plătit din fonduri publice în anul 2014, precum și alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 103/2013 dėl valstybės lėšomis apmokamų darbuotojų darbo užmokesčio 2014 m. ir kitų priemonių, susijusių su viešosiomis išlaidomis); *Ordonanța de urgență a guvernului Nr. 83/2014 privind salarizarea tamlui plătit din fonduri publice în anul 2015, precum și alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 83/2014 dėl darbuotojų, kuriems darbo užmokestis mokamas iš valstybės lėšų, darbo užmokesčio 2015 m. ir kitų priemonių, susijusių su viešosiomis išlaidomis; toliau – Vyriausybės nutarimas Nr. 83/2014); *Ordonanța de urgență a guvernului Nr. 57/2015 privind salarizarea aișkilui plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum și unele măsuri fiscal-bugetare* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 57/2015 dėl darbuotojų, kuriems darbo užmokestis

mokamas iš valstybės lėšų, darbo užmokesčio 2016 m., tam tikrų terminų pratęsimo ir tam tikrų fiskalinių biudžeto priemonių); *Ordonanța de urgență a guvernului nr. 9/2017 privind unele măsuri bugetare în anul 2017, prorogarea unor termene, precum și modificarea și completarea unor acte normative* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 9/2017 dėl tam tikrų biudžeto priemonių 2017 m., kai kurių terminų pratęsimo ir norminių aktų pakeitimo bei papildymo); *Ordonanța de urgență a guvernului nr. 90/2017 privind unele măsuri fiscal-bugetare, modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 90/2017 dėl tam tikrų mokestinių biudžeto priemonių, norminių aktų pakeitimo ir papildymo bei tam tikrų terminų pratęsimo); *Ordonanța de urgență a guvernului nr. 114/2018 privind instituirea unor măsuri în domeniul investițiilor publice și a unor măsuri fiscal-bugetare, modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 114/2018 dėl viešųjų investicijų sektoriaus priemonių ir tam tikrų fiskalinių biudžeto priemonių nustatymo, norminių aktų pakeitimo ir papildymo bei tam tikrų terminų pratęsimo); *Ordonanța de urgență a guvernului nr. 130/2021 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 130/2021 dėl tam tikrų fiskalinių biudžeto priemonių, tam tikrų terminų pratęsimo ir norminių aktų pakeitimo bei papildymo); *Ordonanța de urgență a guvernului nr. 168/2022 privind unele măsuri fiscal-bugetare, prorogarea unor termene, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative* (skubus Vyriausybės nutarimas Nr. 168/2022 dėl tam tikrų fiskalinių ir biudžetinių priemonių, tam tikrų terminų pratęsimo ir norminių aktų pakeitimo bei papildymo); toliau – Vyriausybės nutarimas Nr. 168/2022);

*Legea Nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor* (Įstatymas Nr. 303/2022 dėl teisėjų ir prokurorų statuso), galiojantis nuo 2022 m. gruodžio 16 d., kuriuo tą dieną panaikintas Įstatymas Nr. 303/2004 dėl teisėjų ir prokurorų statuso;

*Legea Nr. 304/2022 privind organizarea judiciară* (Įstatymas Nr. 304/2022 dėl teismų veiklos organizavimo), kurio 142 straipsnio 2 ir 5 dalyse numatyta:

„2. Apeliacinių teismų, aukštesniųjų teismų, specializuotų teismų ir pirmosios instancijos teismų biudžetas, kuriuo patvirtintos šių institucijų personalo išlaidos, taip pat biudžetas, kuriuo patvirtintos kitų kategorijų išlaidos, neatsiejamai susijusios su personalo išlaidomis, yra įtrauktas į Aukštojo Kasacinio ir Teisingumo Teismo biudžetą ir jo valdomas; Aukštojo Kasacinio ir Teisingumo Teismo pirmininkas yra vyriausiasis teismų išlaidų, susijusių su šių kategorijų išlaidomis, tvirtintojas.

<...>

5. 2 dalyje numatytų įstaigų teisėjų teises į darbo užmokestį ar kitas atlyginamojo pobūdžio teises, įskaitant palūkanas ir kitas teises, neatsiejamai

susijusias su teisėmis į darbo užmokestį, užtikrina Aukštasis Kasacinis ir Teisingumo Teismas, o aktus, susijusias su šių įstaigų teisėjų darbo užmokesčiu ir kitomis atlyginamojo pobūdžio teisėmis, priima Aukštojo Kasacinio ir Teisingumo Teismo pirmininkas.“

*Legea Nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative* (Įstatymas Nr. 24/2000 dėl teisėkūros techninių standartų, taikomų rengiant norminius aktus)

66 straipsnis

„1. Konkrečiais atvejais norminio akto taikymas gali būti sustabdytas kitu tos pačios arba aukštesnės galios norminiu aktu. Tokiu atveju aiškiai nurodoma sustabdymo data ir trukmė.

2. Pasibaigus sustabdymo laikotarpiui, teisės aktas ar nuostata, kuriai taikomas sustabdymas, vėl pradeda teisėtai galioti.

3. Sustabdyto galiojimo norminio akto ar nuostatos galiojimo sustabdymo pratęsimas, pakeitimas ar panaikinimas gali būti aiškiai nustatytas norminiu aktu ar nuostata, pradedamais taikyti tą dieną, kai pasibaigia sustabdymo terminas.“

### **Curtea Constituțională jurisprudenția**

*Decizia nr. 541 din 14 iulie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor articolului 13 alineatul (1) din Legea nr. 285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice* (2015 m. liepos 14 d. Sprendimas Nr. 541 dėl Įstatymo Nr. 285/2010 13 straipsnio 1 dalies nuostatų, susijusių su darbuotoju, kuriems darbo užmokestis mokamas iš valstybės lėšų, darbo užmokesčiu 2011 m., prieštaravimo Konstitucijai), kuriame *Curtea Constituțională* (toliau – Konstitucinis Teismas) remiasi savo jurisprudencija, pagal kurią į pensiją išeinantiems asmenims taikomos teisės į pensiją atsiradimo dieną galiojančios teisės aktų nuostatos, vadovaujantis principu *tempus regit actum*. Nagrinėdamas galimą teisės į nuosavybę pažeidimą, Konstitucinis Teismas remiasi Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija (2005 m. lapkričio 8 d. Sprendimas byloje *Kechko prieš Ukrainą*, 23 punktą), kurioje konstatuota, kad valstybė gali nustatyti, kokios išmokos turi būti mokamos jos darbuotojams iš valstybės biudžeto. Taigi valstybė, atlikdama atitinkamus teisės aktų pakeitimus, gali įvesti tokias išmokas ir sustabdyti ar nutraukti jų mokėjimą.

Panašus požiūris išdėstytas ir 2011 m. gruodžio 6 d. sprendimo dėl nepriimtimumo sujungtose bylose Nr. 44.232/11 ir 44.605/11 *Felicia Mihăieș prieš Rumuniją ir Adrian Gavril Senteș prieš Rumuniją* 15 ir 19 punktuose; juose Europos Žmogaus Teisių Teismas priminė, kad nacionalinės valdžios institucijos dėl tiesioginio savo visuomenės ir jos poreikių pažinimo iš esmės turi geresnes galimybes nei tarptautinis teismas nustatyti, kas konkrečiai yra „naudinga visuomenei“. Taigi pagal Konvencijoje nustatytą apsaugos mechanizmą jie yra kompetentingi pirmieji priimti sprendimą dėl to, kas konkrečiai yra „viešasis interesas“. Manydamas, kad

normalu, jog įstatymų leidėjas turi plačią laisvę vykdyti ekonominę ir socialinę politiką, Konstitucinis Teismas gerbia tai, kaip jis suvokia „viešojo intereso“ reikalavimą, išskyrus atvejus, kai jo argumentacija akivaizdžiai nėra pagrįsta.

Be to, Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Įstatymo Nr. 285/2010 13 straipsnio 1 dalyje nurodyta pagalba ar išmokos nepatenka į pagrindinių teisių kategoriją, todėl įstatymų leidėjas gali laisvai priimti sprendimus dėl jų turinio, ribų ir skyrimo sąlygų, taip pat įsakyti jas sumažinti ar net nutraukti jų skyrimą, nereikalaudamas, kad būtų įvykdytos Konstitucijos 53 straipsnyje nustatytos sąlygos.

*Decizia nr. 284 din 7 mai 2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor [mai multor acte normative] (2019 m. gegužės 7 d. Sprendimas Nr. 284 dėl [įvairių norminių aktų] nuostatų prieštaravimo Konstitucijai)*

Priminęs Konstitucijos 41 straipsnio 2 dalies nuostatas, pagal kurias valstybės tarnautojai turi teisę į socialinės apsaugos priemones, susijusias su: darbuotojų sauga ir sveikata, moterų ir jaunimo darbo režimu, šalies minimalaus darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių šalyje nustatymą, savaitės poilsį, mokamas atostogas, darbą specialiomis ar ypatingomis sąlygomis, profesinį mokymą, „taip pat kitus konkrečius įstatymo numatytus atvejus“, Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad įstatymų leidėjas nėra konstituciškai įpareigotas reglamentuoti pagalbos ar išmokų skyrimą išeinant į pensiją, išleidžiant į atsargą, nutraukiant tarnybą ar išleidžiant į poilsį.

Vertindamas Konstitucijos 47 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas, jis priminė savo jurisprudenciją, pagal kurią „gyvenimo lygio, kuris gali būti laikomas deramu, nustatymas turi būti vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į daug trumpalaikių veiksnių. Šalies ekonominė padėtis, valstybės turimi ištekliai šiam tikslui pasiekti, taip pat visuomenės išsivystymo lygis, kultūros ir civilizacijos lygis tam tikru laikotarpiu ir visuomenės organizuotumas – tai požymiai, į kuriuos taip pat reikia atsižvelgti vertinant „deramą“ gyvenimo lygį. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad vertinimas, kaip ir koku mastu valstybei pavyksta vykdyti savo pareigą užtikrinti deramą gyvenimo lygį, turi būti siejamas su šiais veiksniais, nes neįmanoma nustatyti fiksuoto, nekintamo standarto. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Konstitucinis Teismas nusprendė, kad ginčijamos teisės nuostatos negali būti laikomos pažeidžiančiomis konstitucinę teisę į deramą gyvenimo lygį, o veikiau nustatančiomis priemones, kurios turi būti pritaikytos prie esamų ekonominių ir socialinių sąlygų.

Dėl nuorodos į Konstitucijos 53 straipsnį Konstitucinis Teismas primena savo jurisprudenciją, pagal kurią pagalba ar išmokos, susijusios su išėjimu į pensiją, išleidimu į atsargą, tarnybos nutraukimu ar išėjimu į poilsį“, „yra nauda, tam tikroms socialinėms ir profesinėms kategorijoms teikiama dėl jų ypatingo statuso, bet neturinti konstitucinio pagrindo“, todėl įstatymų leidėjas gali laisvai priimti sprendimus dėl jų suteikimo turinio, ribų ir sąlygų, taip pat įsakyti sumažinti ar net nutraukti jų teikimą, nesant Konstitucijos 53 straipsnyje nustatytų sąlygų.

***Aukštojo Kasacinio ir Teisingumo Teismo jurisprudencija***

*Decizia Nr. XXIII/2005 privind recursul în interesul legii cu privire la aplicabilitatea [unor dispoziții referitoare la acordarea primei pentru concediul de odihnă]* (Sprendimas Nr. XXIII/2005 dėl teisės interesais pateikto skundo dėl [tam tikrų nuostatų, susijusių su atostogų priemokos skyrimu] taikytinumo), kuriame *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Aukštasis Kasacinis ir Teisingumo Teismas (ICCJ)) nusprendė, kad teisės įgyvendinimo sustabdymas neprilygsta jos panaikinimui ir kad tam, kad numatyta teisė netaptų paprasta turinio neturinčia pareiga, susiaurinta iki *nudum ius*, o tai reikštų neteisėtą jos įgyvendinimo apribojimą, negalima manyti, kad tuos dvejus metus, kai tokios teisės įgyvendinimas buvo sustabdytas, ji net neegzistavo. Taigi būtina, kad pripažintų teisių turėtojams nebūtų trukdoma jomis realiai naudotis tuo laikotarpiu, kai jos buvo numatytos įstatyme. Todėl ICCJ pažymėjo, kad teismai, kurie nusprendė, jog teisė pateikti skundą dėl atostogų priemokos apskaičiavimo ir mokėjimo atsirado tą dieną, kai pasibaigė bet koks šio straipsnio nuostatų taikymo sustabdymo ar netaikymo pagrindas, veikė teisingai.

*Decizia nr. 79/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cu trimitere la Decizia nr. 16/2015 – ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept* (Aukštojo Kasacinio ir Teisingumo Teismo kolegijos, kompetentingos spręsti teisės klausimus Sprendimas Nr. 79/2017, priimtas remiantis ICCJ kolegijos, kompetentingos spręsti teisės klausimus, Sprendimu Nr. 16/2015), kuriame, nagrinėdamas norminių aktų pasekmių klausimą, atsižvelgdamas į Įstatymo Nr. 303/2004 81 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisės sustabdymą, ICCJ konstatavo, kad šiais teisės aktais reglamentuojamos piniginės lengvatos, dėl kurių ICCJ, remdamasis tais pačiais argumentais, taikytiniais kitoms socialinėms profesinėms kategorijoms suteikiamoms reglamentuojamoms lengvatoms, jau išreiškė nuomonę sprendimuose Nr. 16/2015 ir Nr. 11/2017. Toliau jis primena savo jurisprudenciją, pagal kurią, aiškinant pirmiau išdėstytas teisės nuostatas, darytina išvada, jog įstatymų leidėjas siekė ne panaikinti tam tikroms socialinėms ir profesinėms kategorijoms suteiktas lengvatas, t. y. nutraukti teisės į pagalbą (išmokų) skyrimą egzistavimą, o tik sustabdyti naudojimąsi šia teise.

*Decizia nr. 5/2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii* (Aukštojo Kasacinio ir Teisingumo Teismo kolegijos, kompetentingos nagrinėti skundus, sprendimas Nr. 5/2018), kuriame ICCJ konstatavo, kad, kai teisių įgyvendinimas buvo kelis kartus sustabdytas konstituciniu požiūriu teisėtais norminiais aktais, nagrinėjamos teisės nepriskiriamos prie naudos gavėjų turto, kadangi jų turinys yra abstraktus, nes jų pripažinimas priklauso nuo naujo teisės aktų leidėjo pareiškimo, ir dėl šios priežasties šiuo požiūriu jų negalima laikyti turtu. Negalima net turėti teisėtų lūkesčių dėl veiksmingo šių teisių sustiprinimo, juolab kad vėliau šios teisės buvo panaikintos (be to, Įstatyme Nr. 24/2000 pripažįstama, kad panaikinti galima net sustabdyto galiojimo teisės nuostatas). Be to, negalima teigti, kad teisės, numatytos nuostatose, kurių taikymas buvo sustabdytas, iš tikrųjų atsirado iš

pradžių aptartų naudos gavėjų turte, kai jo vertinimas buvo pakartotinai sustabdytas ir teisės aktų, kurių taikymas buvo sustabdytas, poveikis nebuvo sumažintas jokia kita teisės nuostata ar jurisprudencijoje nustatytu sprendimu. Taigi apeliaciniai skundai, pateikti minėto sustabdymo laikotarpiu, yra suformuluoti per anksti, nes teisė nėra aktuali. Kad būtų galima pasinaudoti teisinės gynybos priemonės teisine apsauga, subjektinė teisė turi atitikti ne tik sąlygą būti pripažinti ir ginamai įstatymo, bet ir aktualumo sąlygą.

### **Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso aprašymas**

- 1 Skundu, įregistruotu *Tribunalul București – Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale* (Bukarešto apygardos teismo VIII-oji darbo ir socialinės apsaugos bylų kolegija), pareiškėjai QN, RL, VS, JT, AX ir MR byloje, kurioje jie bylinėjosi su atsakovu – Bukarešto apeliaciniu teismu – paprašė priteisti iš atsakovo kompensaciją, atitinkančią septynias mėnesines pareigines algas neatskaičiavus mokesčių, kaip numatyta Įstatymo Nr. 303/2004 81 straipsnio 1 dalies nuostatose, perskaičiuotą pagal infliacijos lygį nuo teisės atsiradimo dienos iki faktinės sumos išmokėjimo dienos, ir priteisti iš atsakovo sumokėti teisės aktuose numatytus delspinigius, mokėtinus nuo mokėtinos sumos nuo teisės atsiradimo dienos, t. y. nuo tarnybos nutraukimo išeinant į pensiją dienos iki faktinės sumos išmokėjimo dienos. Savo motyvuose pareiškėjai iš esmės nurodė, kad jie dirbo teisėjais ir nustojo eiti pareigas išėję į pensiją.
- 2 2023 m. gegužės 9 d. Bukarešto aukštesniojo apygardos teismo VIII-oji darbo ir socialinės apsaugos bylų kolegija priėmė sprendimą civilinėje byloje, kuriuo patvirtino argumentą dėl ankstyvumo ir atmetė prašymą kaip priešlaikinį. Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į pareiškėjų, kurie nustojo eiti pareigas išėję į pensiją, padėtį, nuostatos dėl sustabdymo 2019–2022 m. laikotarpiui, atsižvelgiant į pareigų vykdymo sustabdymo datą, yra svarbios.
- 3 Kadangi Konstitucinis Teismas nusprendė, kad „asmenims, išėjusiems į pensiją, pagal principą *tempus regit actum* taikomos teisės į pensiją atsiradimo dieną galiojančio įstatymo nuostatos“, minėtų piniginių teisių nesuteikimas kelerius metus iš eilės negali būti laikomas įvykiu, turinčiu įtakos šios nuostatos numatomumui. Teisė į pensiją ir išėjimo į pensiją sąlygos, kaip ir teisės, suteikiamos išeinant į pensiją, yra teisės į pensiją įgijimo diena, o ne anksčiau priimtuose teisės aktuose egzistuojančios teisės, kurios neturi įgytos teisės pobūdžio. Pareiškėjų išėjimo į pensiją dieną ir prašymo išmokėti Įstatymo Nr. 303/2004 81 straipsnio 1 dalimi reglamentuojamą išmoką pateikimo dieną šio teksto nuostatos nebuvo taikomos. Tokiomis aplinkybėmis teiginiai, kad nurodyta teisė tapo aktuali, negali būti laikomi pagrįstais.
- 4 Vertinant apeliaciniu skundu reikalaujamų teisių teisinę prigimtį reikia pasakyti, kad, kaip savo suformuotoje jurisprudencijoje konstatavo Konstitucinis Teismas ir kaip pabrėžta Aukščiausiojo Kasacinio ir Teisingumo Teismo sprendime Nr. 79/2017, tai yra papildomos teisės į darbo užmokestį. Atsižvelgiant į



aplinkybę, kad reikalaujamos teisės yra papildomos teisės, o ne pagrindinės teisės, įtvirtintos ir garantuojamos Rumunijos Konstitucijoje, priemonė, kurią taikant jų įgyvendinimas buvo pakartotinai sustabdytas, neturėjo įtakos šios teisės esmei.

- 5 Kalbant apie teisės numatomumo ir nuspėjamumo principų laikymąsi, kol nebuvo paveikta įstatymų leidėjo pripažintos teisės esmė, o tik atidėtas šios teisės įgyvendinimas, negalima sutikti ir su pareiškėjų teiginiu, kad šie principai buvo pažeisti.
- 6 Bukarešto apygardos teismas taip pat pažymėjo, kad teisės akto teksto, reglamentuojančio teisę į išmoką – teisę, kuri panaikinimo dieną buvo sustabdyta, – panaikinimas nėra lygiavertis sustabdymo priežastis išnykimui. Vyriausybės nutarimu Nr. 168/2022 reglamentuojama sustabdymo priežastis egzistavo visus 2023 m., nes šis nutarimas įsigaliojo dar galiojant Įstatymui Nr. 303/2004.
- 7 Dėl šių teismų sprendimų pareiškėjai pateikė apeliacinį skundą; jame, be kita ko, teigė, kad nesuteikiant prašomos teisės pažeidžiama teisė į nuosavybę, nes teisėjų ir prokurorų teisės į darbo užmokestį gali būti sumažintos arba sustabdytos tik įstatyme numatytais atvejais, atsižvelgiant į teisėjų nepriklausomumo principą.

#### **Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai**

- 8 Apeliantų (pareiškėjų) teigimu, Įstatymo Nr. 303/2004 81 straipsnio 1 dalyje numatyta teisė pagal teisinį pobūdį yra teisė į darbo užmokestį; nors šios teisės įgyvendinimas buvo sustabdytas 12 metų, išeinant į pensiją skiriama išmoka yra turtas, kaip tai suprantama pagal Europos žmogaus teisių konvencijos Pirmojo papildomo protokolo 1 straipsnį, o reikalaujamos teisės nesuteikimas prilygsta nuosavybės teisės pažeidimui. Nuo Įstatymo Nr. 303/2004 įsigaliojimo iki pirmojo 81 straipsnio nuostatų sustabdymo 2010 m., t. y. maždaug šešerius metus, prašoma išmoka buvo skiriama visiems asmenims, turintiems teisę ją gauti, o vėliau buvo pažeista ne teisės esmė, o jos įgyvendinimas.
- 9 Jie taip pat paminėjo, kad ši teisė yra neatsiejama nuo teisėjų konstitucinio statuso, reglamentuojamo organiniu įstatymu, nes aptariama išmoka atsidėkojama už nepertraukiamą 20 metų veiklą teismų sistemoje. Atitinkama teisė suteikiama pripažįstant ištikimybę profesijai, už suvaržymus, riziką, draudimus ir nesuderinamumus, kuriuos lemia statusas ir kuriuos teisėjai patiria savo karjeros metu. Šiuo klausimu jie remiasi Europos Sąjungos Sutarties 19 straipsnio nuostatomis ir sutinka, kad Teisingumo Teismui būtų pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą.
- 10 Apeliaciniame skunde apeliantai nurodė, kad sprendimas atmesti apeliacinį skundą dėl to, kad jis buvo pateiktas per anksti, nes bus reikalaujama teisių, kurios neegzistavo teisės į pensiją atsiradimo dieną, bet teisės aktuose buvo numatytos anksčiau, ir kurios neturi įgytos teisės pobūdžio, yra ne tik nepagrįstas ir neteisėtas, bet ir nelogiškas, nes negalima teigti, kad reikalavimas suteikti teisę,

kuri jau nebeegzistuoja, yra per ankstyvas. Įstatymo Nr. 303/2004 81 straipsnio 1 dalyje numatytos kompensacijos skyrimo teisinio sustabdymo priemonės negalima numatyti ir ji negali būti laikoma numatyta vien dėl to, kad paskesniais vyriausybės nutarimais, kuriais ji buvo nustatyta, nebuvo paveikta įstatymų leidėjo pripažintos teisės esmė, o tik atidėtas šios teisės įgyvendinimas.

- 11 Nagrinėjamu atveju nebuvo atsižvelgta į teisėkūros stabilumą, tikrumą ir nuoseklumą, kurių pagrįstai tikimasi. Taigi buvo pažeistas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Pirmojo papildomo protokolo 1 straipsnis. Vėlesnių norminių aktų dėl teisės sustabdymo aiškinamajame memorandume iš esmės teigiama, kad nepriėmus siūlomų mokesčių biudžeto priemonių skubos tvarka, tai sukeltų papildomų pasekmių bendrojo konsoliduoto biudžeto deficitui ir turėtų didelės įtakos viešųjų finansų tvarumui. Siekiant užtikrinti valstybės biudžeto tvarumą, pagal proporcingumo sąlygą reikalaujama ne tik pakankamai pagrįsti naudojamas priemones, bet ir laiku, tinkamai ir kuo nuosekliau aktyvinti valstybės veiksmus.
- 12 Neapibrėžtumas, nesvarbu, ar jis būtų teisinis, ar administracinis, ar nulemtas valdžios institucijų taikomos praktikos, yra aspektas, į kurį reikia atsižvelgti vertinant valstybės elgesį, kai nagrinėjamas jos kišimosi proporcingumo reikalavimas, siekiant nustatyti, kaip ir kokia apimtimi buvo apribotas naudojimas teise, kuriai turėjo įtakos ginčijamas kišimasis.
- 13 Apeliantai taip pat skundžiasi dėl Rumunijos Konstitucinio Teismo teisėjų diskriminacijos, atkreipdami dėmesį į tai, kad esama asmenų kategorijų, kurios buvo privilegijuotos, be jokio objektyvaus ir racionalaus pagrindo, nes nepatyrė mokėjimo pagal ginčijamą teisę sustabdymo pasekmių.
- 14 Išmoka skiriama atsižvelgiant tik į teisėjo tam tikru laikotarpiu vykdytą veiklą, o ne į kitus argumentus. Priėmus Vyriausybės nutarimą Nr. 83/2014, kuriame buvo nustatyta vienintelė išimtis (teisėjo mirties atveju išmoka skiriama vyrui (žmonai) ir išlaikomiems vaikams), atrodo, kad įstatymų leidėjas netgi pakeitė tikslą, į kurį buvo atsižvelgiama įvedant šią paskatinamąją išmoką, ir iš papildomos teisės, susijusios su darbo santykiais, ją pavertė našlių ir našlaičių pensija, nors tai yra skirtingi institutai, teisiškai reglamentuojami skirtingai.

### **Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas**

- 15 Bukarešto apeliacinis teismas mano, kad referencinė nuostata yra ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa. Jis taip pat remiasi Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią tai, kad teisėjai gauna darbo užmokestį, kurio dydis atitinka jų atliekamų pareigų svarbą, yra nuo teisėjų nepriklausomumo neatsiejama garantija (2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, 30–37 ir 42–46 punktai).
- 16 Panašiai kaip ir byloje *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, nagrinėjamos darbo užmokesčio mažinimo priemonės buvo priimtose dėl imperatyvių

reikalavimų, susijusių su Rumunijos valstybės perviršinio biudžeto deficito panaikinimu, ir siekiant gauti Europos Sąjungos finansinę paramą. Be to, įvairiuose parengiamuosiuose aktuose, pridedamuose prie dekretų įstatymų, kuriais vėliau buvo nuspręsta sustabdyti pašalpos mokėjimą, aiškiai nurodyta, kad buvo atsižvelgta į aplinkybę, jog jei šios priemonės nebūtų skubiai priimtose, biudžeto deficitas viršytų Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo nustatytą 3 % BVP ribą, dėl ko Europos Komisija inicijuotų perviršinio deficito procedūrą, t. y. aplinkybę, kuri lemia Sąjungos teisės svarbą nagrinėjamoje byloje.

- 17 Įstatyme Nr. 303/2022 dėl teisėjų ir prokurorų statuso, įsigaliojusiam 2022 m. gruodžio 16 d., buvo numatyta, kad šio įstatymo įsigaliojimo dieną panaikinimas Įstatymas Nr. 303/2004. Taigi 2010–2022 m. laikotarpiu netaikyta Įstatymo Nr. 303/2004 81 straipsnio 1 dalis nuo 2022 m. gruodžio 16 d. buvo panaikinta.
- 18 Nors Rumunijos Konstitucinis Teismas paskelbė, kad pensijos išmokos nepriskiriamos pagrindinių teisių kategorijai ir dėl to įstatymų leidėjas gali laisvai priimti sprendimą dėl jų turinio, ribų ir suteikimo sąlygų, taip pat įsakyti jas sumažinti ar net nutraukti jų suteikimą, vis dėlto teisėjų (magistratų) atveju iškyla jų nepriklausomumo pažeidimo problema dėl ilgo šių teisių sustabdymo, o vėliau – panaikinimo.
- 19 Pagal Pagrindinio įstatymo 125 straipsnį Rumunijos Prezidento skiriami teisėjai neatšaukiami; pasiūlymai dėl jų skyrimo, taip pat paaukštinimo, perkėlimo ir sankcijų jiems skyrimo priskiriami *Consiliului Superior al Magistraturii* (Aukščiausioji teismų taryba) kompetencijai, o teisėjo pareigos yra nesuderinamos su jokiais kitomis valstybinėmis ar privačiomis pareigomis, išskyrus su dėstymu susijusias pareigas aukštosiose mokyklose.
- 20 Tiek Rumunijos Konstitucinio Teismo, tiek kitų šalių konstitucinių teismų praktikoje konstatuota, kad teisėjų finansinis stabilumas yra viena teismų nepriklausomumo garantijų.
- 21 Teisėjų nepriklausomumo principas negali būti taikomas tik teisėjų darbo užmokesčio (kuris apima ir algą, ir pensiją) dydžiu, nes šis principas reiškia daugybę garantijų, pavyzdžiui, teisėjų statusą (patekimo sąlygas, skyrimo procedūrą, tvirtas garantijas, užtikrinančias teisėjų skyrimo procedūrų skaidrumą, paaukštinimą ir perkėlimą, nušalinimą ir atleidimą iš pareigų), jų stabilumą arba kadenciją, finansines garantijas, teisėjų administracinį nepriklausomumą, taip pat teisminės valdžios nepriklausomumą nuo kitų valstybės valdžių. Kita vertus, teismų nepriklausomumas apima teisėjų finansinį saugumą, kuris taip pat suponuoja socialinių garantijų užtikrinimą. Teisėjų finansinis stabilumas (įskaitant jų atliekamų funkcijų svarbą atitinkančio dydžio darbo užmokesčio gavimą) yra viena teisėjų nepriklausomumo garantijų. ESS 19 straipsniu materializuojama teisinės valstybės vertybė, įtvirtinta ESS 2 straipsnyje. Šiomis aplinkybėmis Bukarešto apeliacinio teismo VII-oji kolegija mano esant būtina pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.